

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТЕХНОЛОГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ ЗА САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ СТУДЕНТІВ КОМЕРЦІЙНОГО КОЛЕДЖУ: РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ АНАЛІЗ

УДК 373.37.04

Л.Я. Крукевич,
Тернопільській комерційний
коледж

Сучасний стан освіти вимагає від фахівців безперервної роботи над удосконаленням своїх професійних якостей. Забезпечити це можна шляхом впровадження нових освітніх технологій, підвищення ефективності самостійної роботи, впровадженням у навчальний процес інтерактивних методів навчання. Об'єднати ці шляхи можна розробкою та впровадженням у навчальний процес сучасних технологій організації самостійної роботи.

Теоретико-методологічною основою досліджень обрано праці науковців, які займалися проблемою самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів. Визначенню поняття "самостійність" приділяли значну увагу А. Алексюк, В. Козаков, П. Підкасистий. Форми самостійної роботи розглядалися в дослідженнях С. Гончаренка, А. Дьоміна, П. Олійника, В. Паламарчук. Шляхи організації самостійної роботи знайшли відображення в працях Н. Журавської, К. Квасневського, Л. Романишиної, Н. Нічкало. Але практично відсутні роботи, у яких процес контролю за самостійною діяльністю студентів розглядався б у комплексі поєднання його для аудиторної і поза аудиторної роботи.

Упровадження у навчальний процес нових освітніх технологій вимагає змін у підходах до організації такого процесу. Це стосується і самостійної роботи студентів у навчальних закладах I-IV рівнів акредитації. На сьогодні завдання викладача – навчити студента вчитись, а це можливо тільки за умови сформованості самостійності у набутті знань, на що вказується у Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті. Це стосується і комерційних коледжів, які мають статус вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації, які повинні забезпечити не тільки високий рівень професійних знань і вмінь студентів, але й сформувати творчу особистість фахівця, здатного до самовдосконалення і самоосвіти.

Мета статті полягає у висвітленні питання про ефективність авторської технології організації самостійної роботи студентів комерційних коледжів. Експеримент був проведений зі студентами відділення "Технологія харчування" при вивченні природничих дисциплін, оскільки вони є профільними у підготовці фахівців даного напрямку.

Завдання дослідження впливають із мети, для досягнення якої нами було: вивчено стан

розробки проблеми у теорії і практиці; досліджено особливості організації самостійної роботи і контролю за її проведенням у комерційному коледжі; перевірено ефективність запропонованої технології та моделі організації контролю за самостійною роботою за наявності організаційно-педагогічних умов через визначення рівнів засвоєння знань, індексу індивідуальної ефективності; виявлено критерії та показники сформованості самостійності студентів.

Констатувальний і формувальний експерименти проводилися на базі Тернопільського комерційного коледжу (технікуму), Хмельницького торговельно-економічного інституту та Ялтинського комерційного технікуму. Експериментом було охоплено 625 студентів та 12 викладачів. Навчальний процес в експериментальних групах побудований за різними технологіями, тому відрізняється особливостями:

1. Самостійна аудиторна і позааудиторна робота проводилася за різними методиками. У контрольних групах позааудиторна робота не була обов'язковою, проводилася у вигляді традиційних консультацій, адже вони працювали без урахування балів за різні види діяльності.

2. Студенти контрольної групи не складали модульні плани самостійної роботи, тобто не підпорядковувалися певній системності у досягненні мети.

3. Діяльність студентів контрольної групи не регламентувалася кінцевими результатами. Вони визначали для себе одержання позитивної оцінки, не вдаючись у аналіз її якості.

4. За бажанням студентів вони звільнялися від модульного контролю, задовольняючись тематичним, хоча їм пропонували включитися не тільки у модульну (лекції читалися всім за модульним варіантом), але й модульно-рейтингову технологію (ті студенти, які на початку семестру відмовилися від цього, потім, коли виставлялася підсумкова оцінка, про це шкодували).

Засоби контролю для всіх студентів були однаковими. При визначенні показників ефективності технології організації контролю за самостійною роботою студентів ми визначали: рівні та коефіцієнт засвоєння знань (за формулою А. А. Киверялга [3]), рівні сформованості самостійності (за В. П. Беспальком [1]), вияв критеріїв

самостійності, індекс індивідуальної ефективності [4].

Результати ефективності навчального процесу ми визначали за формулою показника засвоєння знань. Використовували також опитування, анкетування, бесіди, педагогічне спостереження.

Переведення балів у традиційну оцінку проводили за шкалою Н. Г. Дайрі [2].

У цілому методика дослідно-експериментальної роботи дозволила виконати поставлені завдання.

Для визначення рівня навчальних досягнень нами аналізувалися: якість знань, осмисленість, глибина, системність, міцність; ступінь сформованості вмінь та навичок самостійності у підготовці до занять; рівень володіння розумовими операціями; уміння аналізувати відповіді та роботи на їх основі висновки. За показниками екзаменів (або за рейтингом) визначали успішність студентів контрольних і експериментальних груп.

Результати успішності за п'ятибальною шкалою показані у табл. 1.

Таблиця 1

Характеристика статистичної обробки результатів успішності

Характеристика	Контрольні групи	Експериментальні групи
Середньоарифметичне (\bar{m})	3,52	4,27
Дисперсія (σ^2)	0,420	0,229
Середньоквадратичне (σ)	0,646	0,479
Варіації мінливості (V)	17,88 %	11,39 %
Щільність розподілу балів	4,50-2,32	5,27-3,27

Аналіз табл. 1 показує, що більш суттєві зміни відбулися у студентів експериментальних груп. За одержаними показниками значно збільшується середнє арифметичне балів успішності студентів експериментальної групи (3,52 в контрольній групі і 4,27 у студентів експериментальної групи), а відповідно зменшується значення дисперсії, середньоквадратичне. Це є підтвердженням того, що середній бал, який був нами вирахований, є характеристикою даного процесу. Варіації мінливості менші для показників у студентів експериментальної групи, що є свідченням того, що рівень знань вирівнюється, а щільність розподілу балів підтверджує ці дані.

Для визначення рівнів готовності до самостійної діяльності ми скористалися питаннями, які використовували на етапі констатувального експерименту. Результати, одержані на початку і після закінчення формувального експерименту, порівнювали за рівнями вияву компонентів: мотиваційного, вольового, аналітичного, організаційного. Одержані результати занесені у табл. 2.

З аналізу результатів досліджень були зроблені такі висновки: на початок формувального експерименту контрольні й експериментальні групи за рівнями сформованості самостійності були практично рівнозначні за всіма компонентами. Найвищі показники – за вольовим і аналітичним компонентами. Вольовий компонент легше піддається поясненню, оскільки у студентів коледжу за їх віковим цензом відбувається період становлення їх у колективі, що стимулює розвиток цього компонента. За

розвитком аналітичного компонента потрібно поспостерігати і тоді робити висновки, тому що логічне мислення, яке супроводжує цей компонент, у студентів цього віку ще не зовсім розвинуте (таких висновків ми дійшли на основі наших спостережень за студентами). Найнижчий рівень відповідає організаційному компоненту, що також може пояснюватися віком, а ще відсутністю дисциплінованості (на це вказали викладачі під час анкетування у період констатувального експерименту). Спостереження за студентами під час експерименту показали, що в експериментальній групі відбуваються позитивні зміни у їх поведінці, ставленні до занять, у стосунках студентів між собою, їх ставленні до викладачів. Це підтвердили й кількісні зміни, які ми спостерігали на момент завершення експерименту. Відсотки сформованості самостійності за всіма компонентами значно підвищилися, особливо на високому рівні за мотиваційним компонентом (у 2 рази) та організаційним (у 2,1 рази).

За результатами модульних контролів ми визначали індекс індивідуальної ефективності кожного студента. Розрахунки студенти проводили самостійно, тому що ця інформація, у першу чергу, потрібна була їм самим. Знаючи індекс індивідуальної ефективності кожного студента, ми плануємо його роботу протягом семестру і на подальший період. За їх значеннями визначаємо ефективність роботи групи студентів у цілому як середнє всіх індексів.

Таблиця 2

Результати визначення рівнів готовності студентів до самостійної діяльності

Кіл-ть студентів	Групи	Рівні готовності	Період експерименту	Мотиваційний компонент, %	Вольовий компонент, %	Аналітичний компонент, %	Організаційний компонент, %
160	Контрольна	Високий	До	14,2	10,5	10,5	6,8
			Після	16,4	12,8	12,6	7,2
		Середній	До	62,6	73,1	77,3	52,7
			Після	61,2	74,8	77,6	53,4
		Низький	До	21,6	14,4	12,2	40,5
			Після	22,4	12,4	9,8	39,4
165	Експериментальна	Високий	До	14,4	11,2	11,4	7,2
			Після	28,5	14,4	18,5	15,1
		Середній	До	60,5	76,5	72,4	50,7
			Після	64,2	79,4	76,5	52,4
		Низький	До	25,1	12,3	16,1	42,1
			Після	7,3	6,2	5,0	22,5

За результатами модульних контролів ми визначали індекс індивідуальної ефективності кожного студента. Розрахунки студенти проводили самостійно, тому що ця інформація, у першу чергу, потрібна була їм самим. Знаючи індекс індивідуальної ефективності кожного студента, ми плануємо його роботу протягом семестру і на подальший період. За їх значеннями визначаємо ефективність роботи групи студентів у цілому як середнє всіх індексів.

Такий підхід до процесу контролю дозволяє викладачу керувати самостійною роботою студентів на різних його етапах, а студентам – порівнювати їх досягнення з модуля в модуль.

Отримані результати підтвердили висунуту гіпотезу про позитивний вплив авторської

технології організації самостійної роботи студентів. Значна роль у такому процесі належить використаним організаційно-педагогічним умовам, які будуть розглянуті в подальших статтях.

Список використаної літератури

1. Беспалько, В. П. Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 190 с.
2. Дайри, Н. Г. О системе самостоятельной работы на уроках истории / Н. Г. Дайри // Народное образование. – 1979. – № 7. – С. 47–52.
3. Кыверялг, А. А. Методы исследования в профессиональной педагогике / А. А. Кыверялг. – Таллинн : Валгус, 1980. – 334 с.
4. Пути активизации самостоятельной работы студентов. – М. : Уфа, 1988. – 36 с.